
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הנצרות הקדומה והקשרה היהודי-בשורות ומעשי השליחים -
24305

תאריך עדכון אחרון 13-02-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדע הדתות

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: אנגלית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר סרג' רוזר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: serge.ruzer@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:
ד"ר סרג' רוזר

תאור כללי של הקורס:

נעסוק ברעיונות יסוד המאפיינים את הנצרות בראשית דרכה כפי שהם באים לידי ביטוי בארבע הבשורות ובספר מעשי השליחים. נבחן את זיקתם לתפיסות ואמונות ביהדות של שלהי בית שני על זרמיה השונים. נדון בתמורות שחלו במחשבה הנוצרית במהלך העשורים הראשונים לקיומה של תנועת חסידי ישוע מנצרת, על הגיוון והעדר האחידות המשקפים את ריבוי תת-קבוצות בתוך התנועה ואת האינטראקציה הפולמוסית בין לסביבתן ובין לבין עצמן.

מטרות הקורס:

להכיר לתלמידים את המגמות העיקריות בחשיבה הנוצרית הקדומה -- בהקשרן ההיסטורי החברתי והרעיוני -- כפי שהן מתועדות בבשורות ובספר מעשי השליחים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בעקבות סיום מוצלח של הקורס, הסטודנטים יהיו מסוגלים לעריך נכונה את טיבה המגוון של הנצרות הקדומה בהקשרה היהודי הארצישראלי וההלניסטי ולהיות מוכנים לדיון במהלכי ההיפרדות בין יהדות ונצרות במהלך המאה הראשונה לספירה.

דרישות נוכחות (%):

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות מוקלטות הנגישות באינטרנט אשר גם יעודדו את התלמידים להשתתף בדיונים בפורומים על גישות מחקריות שונות והעדויות הטקסטואליות.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

נושא 1: מבוא לקורס.

ישו הנוצרי והנצרות בראשית דרכה: ההקשר ההיסטורי, המקורות ובעייתיותם. האוונגליונים הסינופטיים (מתי, מרקוס ולוקס), הבשורה על פי יוחנן וספר מעשי השליחים: מקומם באסופה של הברית החדשה. דיוקני ישו בספרי הבשורה ושאיפתם של חסידיו להגדרה העצמית מול הסביבה היהודית. הבשורות הסינופטיות וסוגיית היחס ביניהן (הבעיה הסינופטית).

נושא 2.

האמונות המשיחיות ביהדות בית שני והשתקפותן בספרי הבשורה. ההשקפות המשיחיות של מגילות מדבר יהודה ואלה של החכמים. הבשורות הסינופטיות על ישו ויוחנן המטביל. ישו כנביא וכ"דורש התורה".

נושא 3.

האמונות המשיחיות ביהדות בית שני והשתקפותן בבשורות הסינופטיות (המשך). ישו כבן דוד וכגואל השמימי ("בר אנש").

נושא 4.

ביסוס האמונה במשיחיותו של ישו בנבואה המקראית ועיצוב ההשקפה הנוצרית הקדומה כמושתתת על פרשנות המקרא.

הצגתו של ישו כחכם תורה. קווים לפרשנות התורה המיוחסת לו בבשורות הסינופטיות והיחס בינה לפרשנות החכמים ולזו המתועדת בקומראן.
נושא 5.

הרעיון המכונן של מלכות השמים אצל ישו ואצל החכמים. משלי המלכות.
נושא 6.

המאבק על זהות: הבשורות הסינופטיות על ישו וחסידיו בין הקבוצות השונות ביהדות בית שני. ישו כחכם תורה. ישו כבעל נס. ישו ובית המקדש.
נושא 7.

הבשורה על-פי יוחנן: ישו כדבר אלוהים. רעיון טרום הקיום של משיח בהקשרו היהודי.
נושא 8.

הבשורה על-פי יוחנן והרעיון של 'כגואל הראשון כך גואל האחרון': ישו כמשה שני, משה של אחרית הימים.

המאבק על זהות בבשורה של יוחנן והתפקיד הנרטיבי של 'היהודים' שם.
נושא 9.

משפטו, מותו ותחייתו של ישו וחיפוש אחר משמעותם בספרי הבשורה. דמות המשיח הסובל.
נושא 10.

ספר מעשי השליחים כהמשך לנרטיב הבשורות. מעשי השליחים (מעשה"ש) והבשורה על-פי לוקס. מעשה"ש על פאולוס ועל המיסיון אל הגויים בזיקתו לנבואה המקראית ולמגמות ביהדות בית שני.
נושא 11.

מעשה"ש על המיסיון אל הגויים בזיקתו לנבואה המקראית ולמגמות ביהדות בית שני (המשך). תמורות בהשקפה הנוצרית הקדומה לאור התרחבות התנועה והצטרפות הלא יהודים.

איחור בביאת הגאולה וההשקפה האסכטולוגית של מעשה"ש: חידוש הנבואה אשר במתת רוח הקודש, התגבשות קהילות שונות המרכיבות את תנועת חסידי ישו והציפייה לקץ. מקומו של בית המקדש בתסריט הגאולה. בין אימוץ דפוסים כיתתיים מעין קומראניים לבין עיצוב פרספקטיבה אוניברסאלית רחבה.

חומר חובה לקריאה:

רשימה ביבליוגרפית (עברית):

רשימה ביבליוגרפית (חובה)

ז' ואלה, הנצרות הקדומה, האוניברסיטה הפתוחה 2005, פרקים 1 - 3 (עמ' 11-66).

א' לימור, בין יהודים לנוצרים, האוניברסיטה הפתוחה 1993, עמ' 41-121.

ש' ספראי, עם ישראל בימי הבית השני, תל-אביב 1970

ש' ספראי, "ישו והתנועה החסידית", י' גפני, א' אופנהיימר וד' שוורץ (עורכים), היהודים בעולם ההלניסטי והרומי, י-ם 1996

ד' פלוסר, יהדות ומקורות הנצרות, תל-אביב 1979:

"היחס הספרותי בין שלושת האוונגליונים", "ריפוי במגע ידיים במגילות מדבר יהודה", "הסעודה

האחרונה והאיסיים", "משפטו ומותו של ישו הנוצרי", "משלי ישו והמשלים בספרות חז"ל", "ה'תורה'
בדרשה על-ההר", "מדרש התנ"ך בברית-החדשה", "טבילת יוחנן וכת מדבר יהודה", "כת מדבר יהודה
והנצרות לפני פאולוס".

ד. פלוסר, "השתקפותן של אמונות משיחיות יהודיות בנצרות הקדומה", משיחיות ואסכטולוגיה, ירושלים
תשמ"ד.

345-347.

ד. פלוסר, ישו, ירושלים-תל אביב, 2009.

א' רגב, "ממלכת כוהנים או גוי קדוש? מעמדו של המקדש בנצרות הקדומה", קתדרה 113 (2004),
עמ' 5-34.

ס' רוזר, "צמד הציוניים 'ואהבת' בברית החדשה ובסרך היחד", תרביץ עא (2002), עמ' 353-370.
ס' רוזר, "אמונה משיחית ביהדות וסוגיית משיחיותו של ישו במסורת הנוצרית הקדומה", זמנים 120

(2012), עמ' 40-51

רשימה ביבליוגרפית (אנגלית).

B. D. Ehrman, *The New Testament: A Historical Introduction to the Early Christian Writings* (New York, Oxford, 1997).

D. Flusser, *Jesus* (Jerusalem, 1998/2001).

The New Jerome Biblical Commentary (Englewood Cliffs, New Jersey, 1990).

The Oxford Dictionary of the Christian Church, ed. F. L. Cross, (Oxford, 1957/1958/1978/1997).

N. Perrin, D. C. Duling, *The New Testament. An Introduction* (HBJ, 1982/94).

G. Anderson, "The Interpretation of Genesis 1:1 in the Targums," *The Catholic Biblical Quarterly* 52, 1 (1990): 21-29.

L. H. Feldman, "The Omnipresence of the God-Fearers," in *Biblical Archaeology Review* September/October 1986, 59-69.

P. Fredriksen, "Judaism, the Circumcision of Gentiles, and Apocalyptic Hope: Another Look at Galatians 1 and 2," *Journal of Theological Studies* 42, 532-564.

S. Ruzer, "From 'Love Your Neighbor' to 'Love Your Enemy'" in S. Ruzer, *Mapping the New Testament: Early Christian Writings as a Witness for Jewish Biblical Exegesis* (Leiden, 2007), 35-70.

S. Ruzer, "Antitheses in Matthew 5: Midrashic Aspects of Exegetical Techniques," in *Mapping the New Testament*, 11-34.

S. Safrai, "The Jewish Cultural Nature of Galilee in the First Century," in *The New Testament and the Christian-Jewish Dialogue [Immanuel 24/25]* (Jerusalem, 1990).

Schwartz D. R., "The End of the Ge (Acts 1:8): Beginning or End of the Christian Vision?" *Journal of Biblical Literature* 105 (1986): 669-76.

G. Stroumsa, "The Body of Truth and its Measures: New Testament Canonization in Context," in *idem, Hidden Wisdom* (Leiden, 1996).

R. F. Tannenbaum, "Jews and God-Fearers in the Holy City of Aphrodite," in *Biblical Archaeology Review* September/October 1986, 55-57.

J. Taylor, "The List of Nations in Acts 2:9-11," *Revue Biblique* 106.3 (1999), 408-420.

חומר לקריאה נוספת:
רשימה ביבליוגרפית (עברית):

ל' בק, בשלהי בית שני: הפרושים - ספרי הבשורה, ירושלים 1963.
ד' פלוסר, "שנאת ישראל באוונגליון על פי מתי", יהדות בית שני: חכמיה וספרותה, י"ם 2002, עמ' 347-345.

י' קנוהל, בעקבות המשיח, ירושלים ותל אביב 2000.
א' רגב, "מקדש או משיח? 'משפטו' של ישו, המקדש והמדיניות הרומית", קתדרה 119 (2006), עמ' 36-13.

א' רגב, "האומנם היה מיסיון לגויים בראשית הנצרות?", זמנים 120 (2012), עמ' 89-80.

רשימה ביבליוגרפית (אנגלית):

L. Alexander, "Fact, Fiction, and the Genre of Acts," *New Testament Studies* 44 (1998): 380-399.

Atkinson K., "On Further Defining the First Century CE Synagogue: Fact or Fiction?" *NTS* 43 (1997): 491-502.

E. J. Bickerman, *The Jews in the Greek Age* (Harvard Univ. Press, 1988/94).

- R. L. Brawley, "The Identity of Jesus in Luke 4:16-30 and the Program of Acts," *Luke Acts and the Jews: Conflict, Apology and Conciliation* (Atlanta, Georgia, 1987), 28-50.

D. Flusser, "Ostrakon from Qumran Throws Light on First Church," *Jerusalem Perspective* 53 (1997), 12-15.

P. Fredriksen, "Paul, Purity, and the Ekklesia of the Gentiles," in J. Pastor and M. Mor, *The Beginnings of Christianity* (Jerusalem, 2005), 205-17, esp. 215-16.

J. Gager, "Introduction," in idem, *Reinventing Paul* (New York, 2000).

R. S. MacLennan and A. T. Kraabel, "The God-Fearers - A Literary and Theological Invention," in *Biblical Archaeology Review* September/October 1986, 46-53.

Pines S., "Notes on the Twelve Tribes in Qumran, Early Christianity and Jewish Tradition," in Gruenwald I., Shaked S., Stroumsa G. (eds.), *Messiah and Christos* (Tübingen, 1992), 151-54.

S. Safrai, "Teachings of Pietists in Mishnaic Literature," *Journal of Jewish Studies* 16 (1965).

J. Taylor, "Paul and the Jewish Leaders at Rome: Acts 28:17-31," in T. G. Casey and J. Taylor (eds.), *Paul's Jewish Matrix* (Rome, 2011), 311-326.

J. B. Tyson, "Jews and Judaism in Luke-Acts: Reading as a Godfearer," *NTS* 41 (1995): 19-38.

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 50 %
מבחני אמצע 50 %

מידע נוסף / הערות: